

การศึกษาจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญ A STUDY OF CHYAM IN MON ETHNIC GROUP

สกลพัฒน์ โคตรตันติ* SAKOLPUT KOTTUNTI*
มานพ วิสุทธิแพทย์** MANOP WISUTTIPAT**
รุจี ศรีสมบัติ*** RUJEE SRISOMBAT***

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของจยามและศึกษาการบรรเลงจยามในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ กำหนดพื้นที่วิจัยในชุมชนมอญในประเทศไทย ชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยตามแนวคิดของฟราน โบแอส ผลการวิจัยพบว่าเครื่องดนตรีจยามมีความเป็นมาจากการนำเครื่องดนตรีของเจ้าชายกับเจ้าหญิงสองเมืองที่มีแม่น้ำกั้นกลางและมีจระเข้อาศัยอยู่มาก เจ้าชายใช้จระเข้เป็นพาหนะในการไปพบเจ้าหญิง วันหนึ่งจระเข้นั้นถูกทำร้ายจากจระเข้อื่นจนตายและทำให้เจ้าชายที่หลงอยู่ในปากสิ้นพระชนม์ไปด้วย ชาวมอญยกย่องเคารพบูชาจระเข้ที่มีความซื่อสัตย์และเสียสละ จึงสร้างเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเป็นรูปจระเข้ในวัฒนธรรมดนตรีมอญและถือเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติ การศึกษาการบรรเลงจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญพบว่า ชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา บรรเลงโดยดำเนินทำนองทั้ง 3 สาย มีการใช้กลวิธีการสลับ การปรับ การโปรยและการขยี้ บทเพลงที่ใช้ได้แก่ เพลงขิมยบ้อบโหว เพลงป้าละหยายมัว เพลงท้ามละโหยบ้อบโหว เพลงจ้าวบ้านวและเพลงเย็นสะม้ายชาววะนะเพ็ง ส่วนการบรรเลงจยามชุมชนมอญในประเทศไทยนิยมบรรเลงด้วยสายเอกเป็นหลัก ใช้สายทุ้มเป็นสายกระทบ ไม่นิยมใช้สายลวดและกลวิธีพิเศษ เพลงที่ใช้ได้แก่ เพลงเจ็กมัว เพลงโปดเซ และเพลงสินวล

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์มอญ / จยาม / ดนตรีมอญ

*นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชานานาชาติศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, sakolput.k@gmail.com

*Doctor of Fine and Applied Arts in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, sakolput.k@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, manopwis@swu.ac.th

**Assoc. Dr., Thai and Asian Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, manopwis@swu.ac.th

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, rujee_je@hotmail.com

***Asst. Dr., Thai and Asian Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University, rujee_je@hotmail.com

ABSTRACT

The study of Chyam in Mon ethnic groups is qualitative research aiming at the study of the derivation as well as the playing of this musical instrument among the ethnic groups. The area of research covered Mon communities in Thailand, in the border region of Thailand, and in Republic of the Union of Myanmar. This study was conducted by The Franz Boas methodology.

From the research we found that the musical instrument called chyam in a such ethnic group is originated from the "love myth of the prince and the princess" who separated apart by a river with plenty of crocodiles. The prince who hid himself in the crocodile mouth to see princess. One day the crocodile was attacked to death which caused the prince to pass away in this tragedy. Therefore, the Mon has worshiped a crocodile in accordance with the legend of honesty and sacrifice. Hence, they created a musical instrument resembling the crocodile shape in their culture, and which is considered as their national musical instrument. The results of this research, show that the playing of chyam at the Mon communities between the border region of Thailand also in Mon state in Republic of the Union of Myanmar indicates the use of three string in their melodies, including which the techniques of: sabat, prip, proy and kayee. The songs used were Smoiboptho, Palayaimua, Thamlahoiboptho, Chaobanua and Yensamai-Saowanaphoeng. In concrest, The playing of chyam in Thailand is mainly played on one string (sai-ele) , While the second string (sai-thum) makes the krathop sound. The use of the special techniques and the metal string (sai-luat) are not favorable. The songs used were Choekmua, Potse and Sinoun.

Keywords: Mon Ethnic / Chyam / Mon music

บทนำ

มอญ เป็นชนชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีวัฒนธรรมเป็นแบบฉบับของตนเอง ถิ่นฐานอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีในพม่าตอนล่าง มีอาณาเขตใกล้เคียงกับประเทศไทย มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติโดยเฉพาะอินเดีย ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมและสร้างสมอารยธรรมความเจริญต่าง ๆ ทั้งวัฒนธรรม ศาสนาและการค้า ถือได้ว่าอาณาจักรมอญเป็นชนชาติที่มีอารยธรรม มีภาษาเป็นของตนเอง ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ประณีตละเอียดอ่อน จากการที่อาณาจักรมอญมีความสงบ ทำให้ไม่มีการเตรียมการด้านการทหาร จึงถูกรุกรานจากอาณาจักรพม่าและตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ตกเป็นของพม่าใน พ.ศ. 1600 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อสู้ระหว่างชนสองชาติ ติดต่อกันมาเป็นเวลานานร้อยปี¹ จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 23 อาณาจักรมอญจึงได้สูญเสียเอกราชให้แก่พม่า เมื่อชาวมอญมีความเดือดร้อนเพราะถูกกดขี่ข่มเหงจากพม่า ก็มักจะหนีลงเรือลี้ภัยเข้ามากราบบังคมทูลฯ ต่อพระมหากษัตริย์ไทยก่อน เพื่อขออพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร นโยบายของทางการไทยที่มีต่อมอญอพยพ คือ ยินดีต้อนรับ เพราะนอกจากจะเป็นการเพิ่มแรงงานการผลิตในภาคเกษตรกรรมแล้ว ยังเป็นกำลังสำคัญในการป้องกันและสร้างอาณาจักรไทยให้เข้มแข็ง เมื่อชาวมอญเข้ามาอยู่ภายใต้พระบรมโพธิสมภารแล้ว พระมหากษัตริย์ไทยจะพระราชทานที่ดิน อุปกรณ์ก่อสร้างและจัดสถานที่ให้ปลูกบ้านเรือนอยู่อาศัย โดยมากเป็นย่านริมแม่น้ำและใกล้พระนครหรือชานพระนคร เนื่องจากสะดวกต่อการสัญจรและมีความอุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต ให้สิทธิในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประกอบอาชีพโดยอิสระ ความสัมพันธ์ระหว่างมอญกับไทยเป็นไปด้วยดี ชาวมอญมีความเคารพและมีความรู้สึกที่ดีต่อพระมหากษัตริย์ไทย²

ศิลปวัฒนธรรมมอญมากมายที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของชนชาติมอญและเป็นสิ่งชี้วัดความเจริญ ความมีอารยธรรมขั้นสูงและมีความเป็นมาที่ยาวนานของชนชาติมอญอย่างหนึ่งคือ ศิลปวัฒนธรรมด้านการดนตรี นาฏศิลป์และการขับร้องหรือการร้องรำทำเพลงของมอญอันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมอญ ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นงานสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าของบรรพชนมอญ เป็นศิลปะที่แสดงออกถึงความคิด ค่านิยม ความรู้สึกและสุนทรีย์ทางอารมณ์³ สันนิษฐานว่าวัฒนธรรมทางดนตรีของมอญได้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา มีเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาที่กล่าวถึงปีพาทย์มอญที่ใช้ในงานพระราชพิธีที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ คือ การใช้ปีพาทย์มอญแสดงมอญรำในงานพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเมื่อปีขาล จุลศักราช 1120 หรือปีพุทธศักราช 2301⁴ นอกจากพิณพาทย์รามัญและมีโหมมอญที่ถวายงานในฐานะมหรสพในพระราชพิธีต่าง ๆ ในราชสำนักไทย ยังมีวัฒนธรรมดนตรีของมอญที่สำคัญปรากฏอีกประเภทหนึ่งคือวงเครื่องสายมอญ ซึ่งคนมอญใช้บรรเลงในพิธีกรรมและบรรเลงประกอบการขับร้องเพลงทะเลยมอญหรือบรรเลงเพื่อการรื่นเริงในโอกาสจัดงานหรือเทศกาลต่าง ๆ ชาวมอญเรียกวงดนตรีประเภทนี้ว่า “โกรจยาม” คำว่า โกรจยาม หมายถึง เครื่องสายคือ มีเครื่องดนตรีประเภทสายเป็นหลักได้แก่ โกร (ซอ มอญ) และจยาม (จะเข้ มอญ) ดังนั้นวงโกรจยามประกอบด้วย โกร (ซอ มอญ) จยาม (จะเข้ มอญ) อะโลด (ขลุ่ย มอญ) ปุงตัง (เปิงมาง) และหะเดหรือคะเด (ฉิ่ง) เมื่อกล่าวถึงวงโกรจยามก็จะหมายถึงเครื่องดนตรี 5 ชิ้นนี้เสมอ⁵

1. เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์, "กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชาวด่านกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย : กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรี" (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทชั้นศิลปศาสตร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 1-3.

2. สุภรณ์ โอเจริญ, มอญในเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2541), 46-47.

3. พิศาล บุญผูก, ปีพาทย์มอญรำ (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558), 22-23.

4. วีระ พันธุ์เชื้อ, ปีพาทย์มอญ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558), 19-21.

5. ชโลมใจ กลั่นรอด, "ทะเลยมอญ: วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี่" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นศิลปศาสตร, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541), 174.

จยาม ในภาษามอญแปลว่า จระเข้ ด้วยรูปลักษณะของเครื่องดนตรีที่มีความพิเศษคือ นิยมที่จะแกะสลัก หุ่นของเครื่องดนตรี ซึ่งทำหน้าที่เป็นกล่องเสียงให้เป็นรูปจระเข้นอนเหยียดยาวตามชื่อ จยามเป็นเครื่องดนตรี ที่แสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญที่สำคัญของชาวมอญ มีการใช้จยามบรรเลงในโอกาสสำคัญ งานประเพณี มอญและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวมอญ จยามจึงเป็นเครื่องดนตรีโบราณที่สำคัญชิ้นหนึ่งที่สามารถ บ่งบอกความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาตระกูล มอญเขมรหรือตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจยามยังคงจำกัด อยู่ในวงแคบและบางประเด็นยังไม่มีการศึกษาแบบเจาะลึก เช่น ประวัติและพัฒนาการของเครื่องดนตรี จยามในแต่ละชุมชนที่มีการอาศัยของชาวมอญ บทเพลง วิธีการบรรเลงและการสร้างสำนวนทำนองที่มี ลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ชุมชนแตกต่างกัน ได้แก่ มอญที่อพยพเข้ามาในเมืองไทย ตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มอญที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ตามชายแดนไทยพม่าแถบอำเภอสังขละบุรี จังหวัด กาญจนบุรีและมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

การดำเนินการวิจัยนี้ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญขององค์ความรู้เกี่ยวกับจยามในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ และคาดหวังว่า การศึกษาจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญจะเป็นงานวิจัยที่สามารถอธิบายเส้นทางความสัมพันธ์ และความต่างของวัฒนธรรมการบรรเลงจยามที่ปรากฏในประเทศไทยในแต่ละพื้นที่กับวิถีชีวิตของกลุ่ม ชาติพันธุ์มอญในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในพื้นที่ ศูนย์กลางของประเทศไทย พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และใน พื้นที่รัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา อันแสดงให้เห็นประวัติศาสตร์การเข้ามาและการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรม สะท้อนอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ของตน ไว้อย่างเหนียวแน่น เพื่อเป็นองค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยาดุริยางควิทยา อันเป็นประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ของจยามในแง่มุมต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีอันดีงามของกลุ่ม ชาติพันธุ์มอญอีกทางหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของจยามในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ศูนย์กลางของประเทศไทย พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และในพื้นที่รัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
2. ศึกษาการบรรเลงจยามในกลุ่มชาติพันธุ์มอญ 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ศูนย์กลางของประเทศไทย พื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และในพื้นที่รัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการศึกษาจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยตาม แนวคิดของฟราน โบแอส ซึ่งเป็นแนวการศึกษาทำความเข้าใจกับชุมชนและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของ

ชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ร่วมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและจากการสอบถาม รวบรวมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับเครื่องดนตรีจายามของชุมชนมอญในที่ต่าง ๆ เชื่อมโยงความเป็นมา การปรับเปลี่ยนและการคงอยู่ของเครื่องดนตรีจายามในชุมชนมอญ โดยใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย กำหนดพื้นที่วิจัยโดยเลือกชุมชนมอญที่มีความสำคัญด้านดนตรีอย่างโดดเด่น 3 พื้นที่ ซึ่งมีบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ชัดเจนคือ 1) มอญในประเทศไทย ศึกษาจากคณะพะเยาของมอญหงส์ฟ้ารามัญของชุมชนมอญบางกระดีเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร 2) มอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ศึกษาจากวงปี่พาทย์มอญหงสาวดีของศูนย์วัฒนธรรมมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และ 3) มอญในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ศึกษาจากคณะวงดนตรีมอญของครูโทไปญ (Nai Htaw Paing) อาจารย์สอนจายามและดนตรีมอญ รัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยาและทฤษฎีทางดุริยางควิทยาเป็นหลักในการวิเคราะห์ในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพตามทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและดุริยางควิทยาแบบบูรณาการ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของจายามนั้น มีตำนานความเชื่อ (myth) ที่สัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ประจำลุ่มน้ำ กล่าวคือ ในรัฐมอญเชื่อกันว่ารูปร่างของจายามที่มีลักษณะเป็นรูปกระซิ่นนั้น มาจากเรื่องเล่าของชาวมอญที่มีความเชื่อว่า ชาวมอญอพยพมาจากเมืองจีนประมาณ 3,000 กว่าปี สมัยนั้นมีพระมหากษัตริย์ชื่อ ซาโมยยกกะ มีโอรสชื่อแมนนันทา เจ้าชายแมนนันทาหลงรักสาวคนหนึ่งที่มีเมืองตะเลียงซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามโดยมีแม่น้ำใหญ่กั้นกลาง ในแม่น้ำนั้นมีจระเข้อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและทำร้ายผู้คนที่อาศัยและเดินทางในแม่น้ำสายนี้ แต่มีจระเข้ตัวหนึ่งที่สนิทและเป็นเพื่อนเล่นกับเจ้าชายมาตั้งแต่เด็ก เจ้าชายตั้งชื่อให้จระเข้ตัวนี้ว่า มดปั่ว เวลาที่เจ้าชายจะไปหาหญิงคนรักก็จะให้มดปั่วพาเจ้าชายข้ามแม่น้ำไปแบบนั้นทุกครั้ง อยู่มาวันหนึ่งระหว่างการเดินทางพาเจ้าชายข้ามแม่น้ำไปหาสาวคนรัก จระเข้ที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำนี้ได้เกิดการทะเลาะวิวาทและรุมกัดกัน ทำให้การเดินทางพาเจ้าชายไปหาสาวคนรักมีอุปสรรค มดปั่วจึงให้เจ้าชายเข้าไปอยู่ในปากของตนเพื่อไม่ให้เจ้าชายได้รับอันตรายจากจระเข้ตัวอื่น แต่ระหว่างทางที่พาเจ้าชายข้ามฝั่งกลับ มดปั่วโดนจระเข้ตัวอื่นรุมกัดทำให้มดปั่วบาดเจ็บสาหัสและถึงแก่ความตายก่อนที่จะพาเจ้าชายข้ามกลับมาถึงฝั่ง ทำให้เจ้าชายที่หลบอยู่ในปากของมดปั่วขาดอากาศหายใจและสิ้นพระชนม์อยู่ในปากพร้อมกับมดปั่ว เมื่อกษัตริย์ผู้เป็นพ่อและประชาชนทั่วทั้งเมืองทราบข่าวก็พากันเสียใจ จนข่าวการสิ้นพระชนม์ของเจ้าชายทราบถึงสาวคนรัก จึงทำให้สาวคนรักนั้นเสียใจมากจนตรอมใจตายตามเจ้าชายแมนนันทาไปในเวลาต่อมา กษัตริย์ผู้เป็นพ่อจึงจัดพิธีเผาศพโอรสและสาวคนรักไปพร้อม ๆ กัน ระหว่างที่เผาศพของทั้งคู่ควันไฟที่เผาของสองเมืองก็ลอยขึ้นไปบนฟ้าและขึ้นไปรวมตัวกันบนท้องฟ้าจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้เกิดเป็นตำนานความรักและเรื่องราวของจระเข้ที่ชื่อมดปั่วจนกลายเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของชาวมอญ เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูในความรัก ความซื่อสัตย์ของมดปั่วที่มีต่อเจ้าชายด้วยความเคารพนับถือจึงนำมาซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และสัญลักษณ์ของชาวมอญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยนำมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีที่เรียกว่า จายาม ที่มีรูปร่างเหมือนจระเข้ มีลวดลายเป็นเกล็ด หัวตา ปาก ขา เท้าและมีหางตามจินตนาการของชาวมอญสืบมา^{6,7}

6. ปลัดกร กลิ่นบางพุด, "การศึกษา"จายาม" (ปริญญาานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556), 81-82.

7. Awe Mon, "ประวัติ เพลงและการบรรเลงจายาม," สัมภาษณ์โดย สกลพัฒน์ โคตรตันติ, 15 กรกฎาคม 2560.

ภาพที่ 1 ภาพสลักรูปนักดนตรีบรรเลงจยาม พิณและการฟ้อนรำในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา
ที่มา: ผู้วิจัย

การแพร่กระจายของจยาม นอกจากชุมชนมอญที่มีเครื่องดนตรีจยามในชุมชนแล้ว จยามถือเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงอัตลักษณ์ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ส่วนชุมชนมอญอื่น ๆ ที่ไม่มีจยามในชุมชน เมื่อถึงเวลาเทศกาลหรือเวลาที่มียงานในชุมชนก็จะหาดนตรีเครื่องสายมอญหรือโกรจยามไปบรรเลง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมอญในที่ต่าง ๆ นอกจากจยามจะทำหน้าที่เป็นเครื่องดนตรีที่บ่งบอกอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์มอญแล้ว จยามยังเข้าไปอยู่ในระบบการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ในชุมชนมอญต่าง ๆ ด้วย เช่น ชุมชนมอญบางกระดี่ ชุมชนมอญบ้านอ้อมโรงหีบ ชุมชนมอญสมุทรสาครที่บรรจุวิชาการบรรเลงจยามและเครื่องสายมอญอื่น ๆ ให้เป็นวิชาเลือกสำหรับนักเรียนที่สนใจ อันเป็นการอนุรักษ์การบรรเลงเครื่องสายมอญไว้อีกทางหนึ่งด้วย ส่วนบทบาทหน้าที่ของจยามในแต่ละพื้นที่ที่มีความเหมือนและความต่างของรูปแบบการใช้งาน ในอดีตนั้นการบรรเลงดนตรีเป็นการเล่นเพื่อรับใช้เทพเจ้าและตอบสนองความเชื่อทางศาสนาในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์มากกว่าที่จะนำมาเล่นเพื่อความบันเทิง สนุกสนานและงานทั่วไป ปัจจุบันจยามในชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในประเทศไทย ใช้ประกอบการขับร้องโต้ตอบของชายหญิงในรูปแบบการเกี้ยวพาราสี เรียกการละเล่นประเภทนี้ว่า ทะแยมมอญ รูปแบบคล้ายกับวงเครื่องสายไทยเรียกวงดนตรีประเภทนี้ว่าโกรจยาม ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 5 ชิ้นคือ จยาม (จะเข้) อะโลดหรือกะโลด (ขลุ่ยมอญ) โกร (ซอญมอญ) ปุงตัง (เปิงมาง) และหะเดหรือคะเด (ฉิ่ง) ส่วนจยามในชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนั้น จยามเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญหงสาวดีที่ใช้บรรเลงประกอบการขับร้องและฟ้อนรำในรูปแบบของชุดการแสดง ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เหมือนกับจยามในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญ

หงสาวดี ประกอบด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ได้แก่ จุยาม (จะเข้) ปี่ตะล่ำขาว (ระนาดไม้) ปี่ตะล่ำปะซอล (ระนาดเหล็ก) ปี่ต๋ก่าน (ฆ้องมอญ) วางซอน (กลองเปิงมาง 14 ลูก) ตะหลด (ขลุ่ย) ชะนัว (ปี่มอญ) หะเปิน (ตะโพนใบเล็ก) หะเปินหะโหนก (ตะโพนใบใหญ่) เปิงมาง (เปิงมาง 4 ใบ) สะไค้ด (กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะประเภทกลอง) คะดี (ฉิ่ง) คะเหนิด (เกราะ) ชาน (ฉาบ) และกะดีหะปะ (ฉิ่ง, เกราะ และ ฉาบ)⁸ ซึ่งเป็นการแสดงที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ มีความสำคัญต่อความรู้สึกสำนึกถึงบรรพบุรุษของชาวมอญที่อยู่ในต่างแดน ปัจจุบันมอญมีสถานภาพทางสังคมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นเพียงรัฐหนึ่งในประเทศ ไม่ได้เป็นชาติเหมือนในอดีต การแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในกลุ่มชาติพันธุ์มอญจึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้จากวัฒนธรรมการแสดงที่เล่าเรื่องราวอดีตอันรุ่งเรืองของอาณาจักรมอญในงานรำลึกบรรพชนมอญหรืองานประเพณีมอญในทุกชุมชนมอญทั่วโลก

ตารางที่ 1 ตารางบทบาทหน้าที่จุยาม
ที่มา: ผู้วิจัย

พื้นที่	วงดนตรี	บทบาททางดนตรี	บทบาททางสังคม
มอญบางกระตี	วงโจรจุยาม	1) ประกอบการละเล่นทะแยมมอญ 2) บรรเลงทำนองหลักของเพลง	1) อัตลักษณ์ชุมชน 2) ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 4) ระบบการศึกษา
มอญสังขละบุรี	วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี	1) ประกอบการแสดง 2) บรรเลงทำนองหลักของเพลง	1) อัตลักษณ์ชุมชน 2) ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3) ระบบการศึกษา
มอญมะละแหม่ง	วงดุริยางค์กัณฑ์วัดโมณ	1) ประกอบการแสดง 2) บรรเลงทำนองหลักของเพลง	1) อัตลักษณ์ชาติพันธุ์/ รัฐ 2) ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 3) ระบบการศึกษา

ด้านความสัมพันธ์ของจุยามกับเครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ จากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีดที่วางราบกับพื้น (Zither) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่ามีการใช้เครื่องดนตรีประเภทนี้ อยู่ในหลาย ๆ วัฒนธรรม โดยมีฐานความเชื่อเรื่องเครื่องดนตรีกับสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีรูปร่างคล้ายจะเข้ ได้แก่ ประเทศไทย ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งสามารถแบ่งย่อยลงไปได้อีกตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เช่น จะเข้ในวัฒนธรรมดนตรีภาคกลางของประเทศไทย กระปี่ในวัฒนธรรมดนตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มิจวง (Mi gyaung) ของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และตะเข้ (Takhe) ของราชอาณาจักรกัมพูชา เครื่องดนตรีดังกล่าวนี้มีรูปร่างลักษณะและวิธีการบรรเลงที่เหมือนกันทั้งสิ้นคือ วางเครื่องดนตรีราบกับพื้นแล้วใช้วัสดุแท่งปลายแหลมดีดสายเพื่อให้เกิดเสียงและมีความเชื่อพื้นฐานเดียวกันว่ารูปทรงของเครื่องดนตรีมีที่มาของชื่อ ความหมายพัฒนาการ และการลดทอนรูปร่างมาจากรูปตัวจะเข้ทั้งสิ้น

8. ณฤตล เผือกอำไพ, "วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี หมู่บ้านมอญ บ้านวังกะ ต่าบลหนองลู อำเภอสังขละบุรีจังหวัดกาญจนบุรี" (ปริญญา นิพนธ์ระดับปริญญาโทบริหารบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556), 76-77.

ตารางที่ 2 ตารางแสดงจ Yamaha ลักษณะต่าง ๆ ที่พบในพื้นที่วิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

พื้นที่	ลักษณะเครื่องดนตรีจ Yamaha ในพื้นที่วิจัย	
มอญบางกระดี่		
มอญสังขละบุรี		
มอญมะละแหม่ง		

ลักษณะทางกายภาพและระบบเสียง ปัจจุบันการสร้างเครื่องดนตรีจ Yamaha ในรัฐมอญและในประเทศไทย นั้นมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาลดทอนรูปแบบลง กล่าวคือ จ Yamaha ในรัฐมอญที่ใช้บรรเลงปกติยังคงรักษารูปแบบ การใช้รูปจระเข้ แต่ในการฝึกซ้อมนั้นในรัฐมอญมีการประดิษฐ์จ Yamaha ที่มีเพียงโครงสร้างสำคัญที่ทำให้เกิดเสียง ได้แก่ สาย 3 สาย นม โต๊ะ หย่องและลูกบิด ในพื้นที่ชายแดนไทยพม่าพบจ Yamaha รูปจระเข้เพียงลักษณะเดียวและในประเทศไทยพบรูปร่างจ Yamaha ที่มีความแตกต่างกันอยู่ 2 รูปแบบคือ จ Yamaha ที่เป็นรูปจระเข้ทั้งตัว แบบดั้งเดิมและจ Yamaha ที่มีรูปร่างแบบจะเข้ไทย ระบบเสียงของจ Yamaha ทั้ง 3 พื้นที่ มีระดับการตั้งเสียงที่ตรงกัน คือ สายเอกตั้งตรงกับเสียงฟา สายทุ้มตั้งตรงกับเสียงโด และสายลวดตั้งตรงกับเสียงฟาต่ำ เป็น 1 คู่เสียงกับสายเอก ซึ่งเป็นระดับเสียงที่ต่ำกว่าเสียงของจะเข้ของไทยอยู่ 5 เสียง เนื่องด้วยขนบในการบรรเลงจ Yamaha ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญมีความเกี่ยวข้องกับการขับร้อง การตั้งเสียงให้มีระดับเสียงต่ำทำให้ผู้ขับร้องสามารถขับร้องอยู่ในระดับเสียงที่ขับร้องได้สะดวก อีกทั้งการตั้งเสียงของเครื่องดนตรีให้มีเสียงต่ำยังทำให้การขับร้องชัดเจนขึ้น

ภาพที่ 2 จ Yamaha ในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาแบบลดทอนโครงสร้าง
ที่มา: สกลพัฒน์ โคตรตันติ

การศึกษาการบรรเลงจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญพบว่าชุมชนมอญในประเทศไทยบรรเลงจยามดำเนินทำนองโดยการติดโน้ตเดี่ยวและการกรอตามลักษณะของทำนองเพลง ไม่มีการประดิษฐ์ทางบรรเลงเฉพาะของจยาม ไม่ปรากฏการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงและใช้สายทุ้มเป็นสายกระทบในบางเสียงของช่วงทำนองเพลง เช่น เสียงซอลและเสียงเร ไม่ปรากฏการใช้สายลวดดำเนินทำนองหรือติดกระทบสายลวดในลักษณะของการติดกระทบคู่แปดหรือทิงนอย การใช้ไม้ติดเข้าออกมีระบบคล้ายกับจะเข้ไทยคือ เน้นเสียงพยางค์ที่ 2 และ 4 โดยการใช้ไม้ติดเข้า มีบางทำนองที่ต้องการเน้นให้เกิดเสียงที่ชัดเจน นักดนตรีมักใช้ไม้ติดเข้าตลอดทั้งทำนอง การรัวไม้ติดไม่จำเป็นต้องจบด้วยไม้ติดเข้าเสมอไป ระบบนิ้วมือซ้ายที่ใช้ในการกดเพื่อให้เกิดเสียงเน้นความสะดวกในการเดินนิ้วในทำนองที่จะบรรเลง การใช้นิ้วเริ่มหรือการวางนิ้วไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว การสร้างสำนวนทำนองเน้นความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนมากนัก เพื่อไม่ให้กลบเสียงร้อง จยามทำหน้าที่ดำเนินทำนองหลักให้วง ดำเนินทำนองในจังหวะที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ มีการลดหรือเพิ่มน้ำหนักมือในการบรรเลงขณะที่มีการขับร้องและการบรรเลงอย่างเดียว เพลงที่นักดนตรีจยามในประเทศไทยนิยมบรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นทะเล่ยมอญ ได้แก่ เพลงเจ๊กมัว เพลงโปดเซ และเพลงสีนวล ส่วนชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมานั้นมีการบรรเลงดำเนินทำนองและมีการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ตลอดการบรรเลงคล้ายลักษณะการบรรเลงเดี่ยวในทางดนตรีไทยได้แก่ การสะบัด การปรีบ การโปรย การขยี้และการเหนี่ยวสาย ระบบนิ้วมือซ้ายที่ใช้ในการกดเพื่อให้เกิดเสียงเน้นความสะดวกในการเดินนิ้วในทำนองที่จะบรรเลง การใช้นิ้วเริ่มหรือการวางนิ้วไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ไม่พบการใช้ศัพท์สังคีตเรียกการบรรเลงกลวิธีพิเศษ การสร้างสำนวนทำนองของอาจา (อาจารย์) พิจารณาจากลักษณะของทำนองหลักและศักยภาพของนักดนตรีผู้ได้รับการถ่ายทอดเป็นหลัก โดยเน้นความสนุกสนานมีชีวิตชีวาตามอารมณ์เพลง ใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ เพื่อแสดงความสามารถ ความคล่องแคล่วและความจำของนักดนตรี เนื้อทำนองหลักมีส่วนสำคัญต่อการสร้างสำนวนทำนองเฉพาะของจยาม เนื่องจากผู้ประพันธ์ต้องถือเอาทำนองหลักเป็นโครงสร้างสำคัญในการประดิษฐ์ทางบรรเลงของจยามเพื่อยังคงลักษณะเด่นของทำนองเพลง โดยแทรกกลวิธีพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสำเนียงเฉพาะแบบมอญ เช่น การใช้กลวิธีการเหนี่ยวสายเพื่อให้เกิดเสียงที่สูงขึ้นกว่าเสียงปกติครึ่งเสียงในทำนองเพลง คล้ายลักษณะเสียงเอื้อนการร้องเพลงในภาษามอญ ตัวอย่างทำนองการบรรเลงจยามที่พบในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

เพลงเจ๊กมัว ชุมชนมอญบางกระดี่ กรุงเทพมหานคร
ท่อนเดี่ยว

(- - -)	- ตี - ตี	- รี่ รี่	ตี ล - ล	- - ตี ช	- ล - ช	ฟ ม ร ม	ฟ ล ช ฟ)
- ฟ ช ฟ	ร ฟ ช ล	ร ล ร ล	- ช - ฟ	- ตี - ท	ล ท ตี มี่	- รี่ ตี ช	ล ท ตี รี่
(- - -)	- ตี - มี่	- รี่ ตี ช	ล ท ตี รี่	- ล - ท	ล ท ตี รี่	มี รี่ ตี ช	ล ท ตี รี่)
- ชี - ชี	- มี รี่ ตี	- ท ล ช	ล ท ล ตี	- - - -	- - - -	- - ช ล	ตี รี่ ตี ตี
ช ล ตี ฟ	- รี่ ตี ล	ช ตี ล ช	ตี ล ช ฟ	- - ตี ช	- - ตี ล	ช ล ตี รี่	ฟี่ รี่ ตี ตี

ที่มา: สกลพัฒน์ ไตรรัตน์

สำหรับการเรียนจยามของมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมานั้นเริ่มจากการใช้แบบฝึก จำนวน 12 แบบฝึก เมื่อสามารถบรรเลงตามแบบฝึกทั้งหมดแล้วก็จะสามารถนำวิธีบรรเลงจากแบบฝึกไปใช้ในเพลงได้ ลักษณะเช่นเดียวกับการอ่านโน้ตในทันที (sight reading) ของดนตรีตะวันตก เพลงที่นักดนตรีจยามในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและนักดนตรีชาวมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมานิยมบรรเลงมีจำนวนน้อยส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานต้อนรับแขกผู้มาเยือน งานการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม งานประจำปีหรืองานประเพณีของชาวมอญและงานรื่นเริงหรืองานแสดงทั่วไป ได้แก่ เพลงขิมยบ๊อบไทว เพลงป้าละหยายมัว เพลงท่ามละไฮยบ๊อบไทว เพลงจ้าวบ้านวและเพลงเย็นสะม้าย ชาววะนะเพ็ง

อภิปรายผลการวิจัย

ความเป็นมาของการสร้างเครื่องดนตรีโดยผูกกับเรื่องราวตำนานความรักของเจ้าชายและเจ้าหญิงสองเมืองที่มีแม่น้ำกั้นกลางและใช้จระเข้เป็นพาหนะในการไปพบกัน มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างตำนานหรือนิทานซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อรวมถึงประเพณีต่าง ๆ ของคนในอดีต

การบรรเลงจยามของชุมชนมอญพื้นที่ละ 1 ท่าน ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม วิธีการบรรเลงแบบดั้งเดิมไว้ สอดคล้องกับขิลมใจ กลั่นรอดว่า ชาวมอญบางกระดี่เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เป็นของตนเองที่เข้มแข็งมาก ชาวมอญบางกระดี่จำนวนไม่มากนักที่จะรู้จักปี่พาทย์มอญ โดยเฉพาะประชาชนหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9 จะรู้จักแต่เครื่องดนตรีประเภทที่มีสายที่เรียกว่า โกรจยาม เครื่องดนตรีประเภทปี่พาทย์เข้ามามีบทบาทที่บางกระดี่น้อยมาก เพราะไม่ว่าจะเป็นงานมงคลประเภทต่าง ๆ หรือแม้แต่งานศพ ชาวบางกระดี่ก็จะมีดนตรีที่เรียกว่า ทะแย คอยเป็นเพื่อนขับกล่อมหรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ โกรจยามหรือปัวแขวกเป็นดนตรีเอกลักษณ์ของบางกระดี่ก็ได้ ปัจจุบันวงโกรจยามหรือทะแยมอญของชุมชนมอญบางกระดี่ถือเป็นคณะทะแยมอญเก่าแก่คณะสุดท้ายที่มีในประเทศไทย มีการประสมเครื่องดนตรีของไทย เช่น ซอด้วง เข้าไปในวงเพื่อให้สอดคล้องกับวงดนตรีมอญ ตามทฤษฎีการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม (Acculturation) ซึ่งเป็นการติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มชนสองกลุ่มทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และเมื่อกลุ่มหนึ่งยอมรับเอาวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมของตนเองจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นในกลุ่มชนนั้น วัฒนธรรมดนตรีมอญของชุมชนมอญในประเทศไทยที่มีการรับเอาเครื่องดนตรีและบทเพลงไทยบางเพลงเข้ามาในวัฒนธรรมเดิม ส่วนวัฒนธรรมดนตรีของชุมชนมอญชายแดนและมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาก็ปรับรูปแบบของเครื่องดนตรี วงดนตรีและบทเพลงตามรูปแบบวงดนตรีชาวยวของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาความเป็นมาของเครื่องดนตรีจยาม ในชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สร้างจากตำนานความรักของเจ้าชายและเจ้าหญิงที่ใช้จระเข้เป็นพาหนะในการไปพบเจ้าหญิงโดยการเข้าไปอยู่ที่ปากจระเข้และพาข้ามแม่น้ำไป วันหนึ่งจะเข้

นั้นถูกทำร้ายจากจระเข้ตัวอื่นจนตายและทำให้เจ้าชายที่หลบอยู่ในปากสิ้นพระชนม์ไปด้วย จึงทำให้ชาวมอญยกย่องเคารพบูชาจระเข้ที่มีความซื่อสัตย์และเสียสละ จึงสร้างเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเป็นรูปจระเข้ในวัฒนธรรมดนตรีมอญและถือเป็นเครื่องดนตรีประจำชาติของชาวมอญ คนมอญจึงสร้างเครื่องดนตรีเพื่อระลึกถึงความจงรักภักดีและความซื่อสัตย์ของจระเข้ที่ซื่อสัตย์ ส่วนในชุมชนมอญในประเทศไทยไม่ปรากฏตำนานหรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีชนิดนี้

การศึกษาการบรรเลงจยามกลุ่มชาติพันธุ์มอญพบว่า ชุมชนมอญในประเทศไทยบรรเลงจยามโดยใช้สาย 1 หรือเจ็ดนิ้วในการดำเนินทำนองโดยไม่ใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงและใช้สายทู่เป็นสายกระทบ ไม่ปรากฏการใช้สายลวดดำเนินทำนองหรือตกแต่งทำนอง เพลงที่นักดนตรีจยามในประเทศไทยนิยมบรรเลงในปัจจุบันเป็นเพลงที่ใช้ประกอบการละเล่นทะเล่ยมอญ ได้แก่ เพลงเจ็ดนิ้ว เพลงโปดเซ และเพลงสั่นวล ชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีการบรรเลงดำเนินทำนองและพบการใช้กลวิธีพิเศษต่าง ๆ ได้แก่ การสะบัด การปรับ การโปรย การเหี่ยวสายและการขยี้ ไม่พบศัพท์สังคีตที่ใช้เรียกการบรรเลงกลวิธีพิเศษ ส่วนเพลงที่นักดนตรีจยามในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและนักดนตรีชาวมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมานิยมบรรเลง ส่วนใหญ่เป็นเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานต้อนรับแขกผู้มาเยือน งานการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม งานประจำปีหรืองานประเพณีของชาวมอญและงานรื่นเริงหรืองานแสดงทั่วไป ได้แก่ เพลงขมิ้นบ๊อบไทว เพลงป้าละหยายมัว เพลงท่าม ละโฮยบ๊อบไทว เพลงจ้าว บ่านัวและเพลงเย็นสะม้ายชาววะนะเพ็ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาลักษณะทางกายภาพของจยาม

จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าการสร้างเครื่องดนตรีจยามยังขาดแคลนช่างผู้ชำนาญในการผลิต จึงไม่สามารถสร้าง ซ่อมแซมและปรับแต่งเสียงจยามให้มีคุณภาพเสียงที่ดีได้ การสร้างเครื่องดนตรีจยามที่มีลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีที่สวยงามสมบูรณ์ จำเป็นต้องอาศัยฝีมือและวัสดุอุปกรณ์ทางการช่างที่ครบครัน มีศักยภาพสูง ส่วนการปรับแต่งเสียงของจยามให้ได้ตามความต้องการของผู้บรรเลงเป็นลักษณะเฉพาะของนักดนตรีที่ต้องปรับแต่งเสียงด้วยตนเองหรือนำช่างให้ผลิตตามที่ตนต้องการ จึงควรมีการประสานความรู้ความสามารถและฝีมือโดยการทำงานร่วมกันระหว่างช่างและผู้ผลิต ซึ่งจะส่งผลให้เครื่องดนตรีจยามมีคุณลักษณะทางกายภาพที่ถูกต้องสวยงามตามสัดส่วนและมีคุณภาพเสียงที่ดี

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาการบรรเลงจยาม

จากการลงพื้นที่ศึกษาภาคสนามโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยพบว่าเอกสารตำราเกี่ยวกับการฝึกหัดและบรรเลงจยามยังมีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งเอกสารตำราที่พบยังขาดคุณภาพในการบันทึกภาพและเสียงที่ชัดเจน ทำให้รายละเอียดของเสียงและกลวิธีพิเศษไม่สมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ได้เหล่านั้นนับว่ามีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการศึกษากลวิธีบรรเลงจยามในปัจจุบัน

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การบันทึกโน้ตและศึกษารายละเอียดตามหัวข้อของการวิเคราะห์กลวิธีพิเศษในการบรรเลงที่ได้ตั้งไว้เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างสัญลักษณ์แทนเสียงและกลวิธีพิเศษในการบรรเลงจยาม ซึ่งประกอบด้วยกลวิธีพิเศษในการบรรเลงแบบต่าง ๆ ที่มีความละเอียดในการบรรเลงและบันทึกค่อนข้างมาก ประเด็นปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีผู้สนใจนำโน้ตที่ได้บันทึกไว้ไปขยายผลเพื่อสร้างรูปแบบการบันทึกโน้ตจยามที่ครอบคลุมกลวิธีพิเศษในการบรรเลงจยามได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้องและครบถ้วนในโอกาสต่อไปแล้ว ย่อมส่งผลให้การอนุรักษ์ เผยแพร่ และพัฒนาการบรรเลงจยามเป็นไปได้อย่างดีและมีคุณค่ายิ่ง

ในช่วงที่ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลภาคสนามในการทำวิจัย ทั้งในชุมชนมอญในประเทศไทย ชุมชนมอญชายแดนไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและชุมชนมอญในรัฐมอญ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผู้วิจัยได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของผู้คนและศิลปินของทั้ง 3 พื้นที่ ทำให้พบสิ่งที่น่าสนใจศึกษาที่นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้มากมาย เช่น คติความเชื่อเรื่องการไหว้ครู ความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดนตรีของทั้งสองประเทศ สุนทรียภาพและอุดมคติทางดนตรี ตลอดจนแหล่งเรียนรู้และสืบทอดความรู้การบรรเลงจยามที่มีประสิทธิภาพซึ่งล้วนเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ตลอดจนประเด็นทางประวัติศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และดนตรีวิทยา โดยศึกษาจากบริบทของเครื่องดนตรีจยาม ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของเพลงและแบบแผนในการบรรเลงเครื่องดนตรีจยามเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เกี่ยวกับจยามในพื้นที่ชุมชนมอญต่าง ๆ ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดให้เครื่องดนตรีจยามให้คงอยู่คู่วัฒนธรรมที่ดั่งามของชาวมอญสืบไป

บรรณานุกรม

- เจือจันทร์ วงศ์พลกานันท์. "กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของสตรีชายแดนกลุ่มชาติพันธุ์มอญและปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มพม่าและไทย : กรณีศึกษาชุมชนมอญในจังหวัดกาญจนบุรี." วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- ชโลมใจ กลั่นรอด. "ทะแยมอญ : วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี่." วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวัฒนธรรมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2541.
- ณฤตล เผือกอำไพ. "วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี หมู่บ้านมอญ บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี." ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยาคติวิทยา, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- ปลัดจัตรา กลิ่นบางพุด. "การศึกษาจุยาม." ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยาคติวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- พิศาล บุญผูก. ปี่พาทย์มอญว่า. นนทบุรี : สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558.
- วีระ พันธุ์เสือ. ปี่พาทย์มอญ. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2558.
- สุภรณ์ โอเจริญ. มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและมูลนิธิโครงการ ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 2541.
- Awe Mon. "ประวัติ เพลงและการบรรเลงจุยาม." สัมภาษณ์โดย สกลพัฒน์ โคตรตันติ. 15 กรกฎาคม 2560.